

WSPARCIE ROZWOJU REGIONALNEGO W WARUNKACH UCZESTNICTWA POLSKI W UNII EUROPEJSKIEJ

Mieczysław Adamowicz

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
Rektor: prof. dr hab. Mieczysław Adamowicz

Słowa kluczowe: region, rozwój regionalny, polityka regionalna, polityka spójności, fundusze europejskie

Key words: region, regional development, regional policy, cohesion policy, European Funds

S y n o p s i s. Celem artykułu jest przedstawienie ewolucji polityki rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej i w Polsce, poprzez nawiązanie do niektórych aspektów teorii regionu i praktyki rozwoju regionalnego, oraz zarysowanie efektów działań wspierających rozwój regionalny w Polsce w pierwszej dekadzie XXI wieku. Opracowanie wskazuje na powiązanie polityki regionalnej UE z polityką regionalną kraju, procesy zmian usprawniających programowanie i realizację tej polityki, jej ważność jako sposobu kształtowania rozwoju społeczno-gospodarczego i niezmienną paradygmatu, na którym opiera się europejska i polska polityka regionalna.

WSTĘP

Analiza i ocena zjawisk gospodarczych prowadzona jest od dawna w układzie mikroekonomicznym i makroekonomicznym. W obydwu dziedzinach ekonomii: mikroekonomii i makroekonomii ciągle pojawiają się nowe obszary, nowe uwarunkowania i nowe czynniki rozwoju. Silny wpływ na te zmiany mają z jednej strony procesy globalizacyjne pozwalające przenikać zjawiskom ekonomicznym ponad granicami państw, których siłą napędową są nowe formy przedsiębiorstw i sposoby ich działania. Z drugiej strony, obserwuje się silne oddziaływanie międzynarodowej regionalnej integracji ekonomicznej, która w przypadku Unii Europejskiej (UE) skupiła 27 krajów europejskich reprezentujących duży potencjał gospodarczy i ludzki na tradycyjnie ważnych obszarach w skali światowej. Rozwój integracji europejskiej jest strategią mającą zapewnić Europie jej czołowe miejsce w gospodarce i politycznej rywalizacji globalnej. Rozwój tej integracji, wyrażający się we współpracy podmiotów gospodarczych i koordynacji działań krajów członkowskich, harmonizacji norm prawnych i sposobów postępowania, wspólnych instytucji i innych formach działań, prowadzi do konwergencji ujawniającej się w ograniczaniu różnic i osiągnięciu zbliżenia w poziomie podstawowych wskaźników ekonomicznych. Wyraża się to zwłaszcza poprzez przyspieszanie rozwoju słabiej rozwiniętych krajów i regionów. Kształtowana od początku lat 70. XX wieku wspólnotowa polityka regionalna stała się jednym z najważniejszych obszarów ponadnarodowego oddziaływania na rozwój słabiej

rozwiniętych regionów. Zwrócenie uwagi na rozwój regionalny oraz wspieranie sektorów takich jak rolnictwo, napotykać trudności rozwojowe, stało się podstawą rozwoju ekonomiki regionu jako dyscypliny wchodzącej do mezoekonomii, pośredniej dziedziny wiedzy ekonomicznej między mikro- i makroekonomią. Znaczenie problematyki regionalnej – ekonomiki regionu, polityki regionalnej, zarządzania rozwojem regionu nie słabnie, mimo nasilających się zjawisk i procesów globalnych. Należy również zauważyć, że obok szeroko rozpowszechnionych poglądów o ważności problematyki rozwoju regionalnego i skuteczności polityki regionalnej występują także poglądy poddające w wątpliwość możliwości skutecznego stymulowania rozwoju regionalnego przez politykę regionalną według modelu aktualnie obowiązującego w UE [Gorzela 2009].

Celem artykułu jest:

- nawiązanie do niektórych aspektów teorii regionu oraz praktyki rozwoju regionalnego i polityki regionalnej,
- przedstawienie ewolucji polityki rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej i w Polsce,
- zarysowanie efektów działań wspierających rozwój regionalny w pierwszej dekadzie XXI wieku w Polsce.

ZMIANY KONCEPCYJNE W POLITYCE WSPARCIA REGIONÓW

Pojęcia „region”, „rozwój regionalny”, „polityka regionalna” występują niemal w identycznym lub zbliżonym brzmieniu w wielu językach i krajach świata. Przekaz przedstawiciela każdego z narodów europejskich we własnym języku tych pojęć jest zrozumiały przez członków innych narodów bez znajomości języka obcego.

Pojęcie regionu definiowane jest w różny sposób, różne są także kryteria klasyfikacji regionów w zależności od przedmiotu i celu prowadzonych badań. Wspólne elementy tych definicji wskazują, że region to wyodrębniony obszar o określonych zasobach i potencjale wytwórczym, różniący się od obszarów sąsiednich, składający się z podobnych i powiązanych ze sobą jednostek elementarnych (lokalnych), otwarty na zewnątrz i utrzymujący więzi zewnętrzne, wyposażony w organy władzy stanowiącej wewnętrzne normy prawne i ich egzekwowanie oraz zdolnej do kształtowania polityki rozwojowej i zarządzania regionem. Zróżnicowane podejście do definiowania regionu i jego klasyfikacji w różnych krajach było podstawą wprowadzenia w Unii Europejskiej jednolitej nomenklatury do celów statycznych NUTS (*The Nomenclature of Territorial Units for Statistics*), która stanowi jednolity system terytorialnego podziału wszystkich krajów członkowskich.

Spośród pięciu poziomów jednostek terytorialnych (różniących się pod względem położenia, powierzchni, struktury, zasobów, stopnia rozwoju i problemów oraz sposobu zarządzania) trzy poziomy NUTS 1-3 zaliczane są do skali regionalnej i dwa NUTS 4-5 – do lokalnej. Poziom NUTS 1 obejmuje jednostki liczące od 3 do 7 mln osób, NUTS 2 odnosi się do jednostek liczących od 0,8 do 3 mln i NUTS 3 od 150 do 800 tys. osób. Kraje członkowskie UE zostały oznaczone symbolem NUTS 0. W niektórych krajach nie wyodrębnia się poziomu NUTS 1. W Polsce NUTS 1, obejmujący grupy 2-3 województw, spełnia także rolę pomocniczą. Podstawową jednostką w praktyce polityki regionalnej i zarządzania regionem jest NUTS 2, który w Polsce odpowiada poziomowi województwa, w którym są wyodrębnione podregiony (NUTS 3) obejmujące grupy powiatów. NUTS 3 w Polsce ma charakter pomocniczy, zaś NUTS 4 jest związany ze szczeblem powiatu.

W niektórych krajach ten poziom nie jest wyodrębniany. Podstawową jednostką podziału administracyjnego i samorządu terytorialnego, zarówno w Polsce, jak i w innych krajach europejskich, jest gmina lub jej odpowiednik NUTS 5.

Rozwój regionalny to proces pozytywnych zmian, obejmujących wzrost ilościowy i jakościowy [Jasiński, Wiatrak 2010]. Ujawnia się on we wzroście dochodów ludności i podmiotów gospodarczych, a także we wzroście dochodów władz lokalnych i regionalnych oraz poprawie możliwości zaspokojenia potrzeb społecznych i w wyższym poziomie życia. Podstawową koncepcją, która od kilkudziesięciu lat obowiązuje przy planowaniu i podnoszeniu rozwoju oraz prowadzeniu polityki w skali regionalnej jest koncepcja zrównoważonego rozwoju, obejmująca równowagę celów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych, a także zasad planowania i osiągnięcia celów rozwojowych.

Stosowanie koncepcji rozwoju zrównoważonego poprzez ograniczenia środowiskowe i potrzeby społeczne, osłabia krótkookresową ekspansję i efektywność ekonomiczną, jest jednakże racjonalne z punktu widzenia rozwoju w długim okresie, przekraczającym horyzont jednego pokolenia. Koncepcja ta wykorzystywana jest powszechnie jako podstawa przygotowania strategii rozwoju regionu oraz polityki regionalnej prowadzonej przez władze krajowe i ponadnarodowe (polityka interregionalna) oraz władze samorządu terytorialnego (polityka intraregionalna).

Polityki regionalne w rozwiniętych krajach świata były wprowadzane w latach 50. i 60. XX wieku. Od lat 70. ubiegłego stulecia mamy do czynienia z polityką regionalną Wspólnot Europejskich. W okresach relatywnie silnego wzrostu gospodarczego i ekspansji polityki fiskalnej oraz niskiego bezrobocia zadaniem polityki regionalnej było osiągnięcie większej równości i zrównoważonego wzrostu. Bowiem w okresie silnego uprzemysłowienia pojawiły się niekorzystne efekty środowiskowe. Ówczesne modele polityk regionalnych polegały na redystrybucji bogactwa i dochodów poprzez centralnie sterowane programy rozwojowe, transfery finansowe oraz inwestycje publiczne. Wstrząsy gospodarcze i społeczne lat 70. i 80. XX w., narastanie zjawisk globalnych, koncentracja bezrobocia i innych zjawisk w niektórych regionach poszczególnych krajów i inne wyzwania prowadziły do reorientacji i rozbudowy polityki regionalnej, przy tym najważniejszą zasadą i jednocześnie celem stała się konwergencja.

Przy jednoczesnym nasilaniu się dwóch tendencji w rozwoju terytorialnym: koncentracji i dekoncentracji, z przewagą jednak tej pierwszej, najpowszechniejszym celem polityki regionalnej było dążenie do wyrównywania różnic międzyregionalnych. Wyrazem tego stała się konwergencja oznaczająca w wymiarze przestrzennym przyspieszenie rozwoju najbiedniejszych regionów i nadrabianie ich opóźnienia w stosunku do innych regionów. Uznawano, że konwergencja oznaczająca przyspieszenie tempa wzrostu regionów opóźnionych w skali kontynentów, regionów i krajów może osłabić zjawiska i siły prowadzące do koncentracji i zmniejszyć dysproporcje rozwojowe. Można znaleźć wiele przykładów na zaistnienie takich sytuacji. Pozytywnym przykładem w skali międzynarodowej są Chiny osiągające od wielu lat wysokie wskaźniki wzrostu gospodarczego. Potwierdzeniem zasady konwergencji w UE są też osiągnięcia rozwojowe krajów Europy Środkowo-Wschodniej w wyniku piątego rozszerzenia tej wspólnoty.

Konwergencji w skali krajów towarzyszy często dywergencja wewnętrzna, czyli narastanie rozpiętości rozwojowych między regionami zarówno na poziomie NUTS 2, NUTS 3, jak i w skalach lokalnych. Wzrost różnicowań regionalnych miał miejsce, w tzw. starych krajach członkowskich, niekoniecznie o dużych rozpiętościach regionów (Szwecja, Dania, Holandia) i w krajach o tradycyjnie dużych różnicach (Włochy). Zauważono to zjawisko

także w nowych krajach członkowskich, w tym w Polsce. Specjaliści twierdzą, że takie dwoiste różnicowanie się przestrzeni jest wynikiem dwóch procesów: globalizacji, która powoduje segmentację terytoriów na bardziej i mniej korzystne dla inwestycji i ekspansji kapitału zagranicznego oraz narastania więzi wewnętrznych, regionalnych i lokalnych układów terytorialnych ujawniających się w dyfuzji innowacji, rozwoju sieci współpracy i opieraniu rozwoju gospodarki na wiedzy, a ogólniej ujmując, na niematerialnych – intelektualnych formach kapitału, w tym na kapitale ludzkim i kapitale społecznym. Wyrazem tworzenia tego ostatniego są koncepcje klastrów, gron i lokalnych systemów produkcyjnych. Są nimi np. doliny żywności.

Innym obok konwergencji pojęciem, które stanowi podstawę konstrukcji polityki regionalnej, jest wprowadzone w 1986 r. w Jednolitym Akcie Europejskim pojęcie spójności (kohezji). Prowadzona w Polsce polityka regionalna ostatnich lat także była zdominowana przez politykę spójności UE, ukierunkowaną przede wszystkim na realizację celów wspólnotowych. Zwiększanie spójności ekonomicznej i społecznej Wspólnoty Europejskiej oznaczało niwelowanie nadmiernych zróżnicowań w rozwoju regionów oraz ich potencjalnego wzrostu gospodarczego. Po utworzeniu Funduszu Spójności termin ten stał się jednym z podstawowych wyznaczników zmniejszania dysproporcji i osiągnięcia harmonijnego rozwoju poszczególnych regionów.

Polityka rozwoju regionalnego ma na celu kształtowanie przewag konkurencyjnych regionów jako podstawy trwałego i zrównoważonego rozwoju. Jednym z podstawowych zadań tej polityki jest kreowanie szans rozwojowych, szczególnie w regionach opóźnionych i peryferyjnych, które mają ograniczyć kontrasty gospodarcze i cywilizacyjne w przestrzeni [Markowski 1996]. Fundusz Spójności, który od 2007 r. został podporządkowany kryterium i zasadom podobnym, jakie obowiązują w funduszach strukturalnych, jest na poziomie krajowym przeznaczony na ułatwianie integracji słabiej rozwiniętych krajów przez budowę sieci transportowych oraz obiektów ochrony środowiska o znaczeniu ponadregionalnym.

W latach 2007-2013 w wyniku reformy polityki spójności liczba funduszy strukturalnych została zmniejszona do dwóch: Europejski Fundusz Społeczny i Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, zaś fundusze wspierające rolników i rybołówstwo zostały podporządkowane wspólnym politykom: rolnej i rybackiej.

Systemy zarządzania rozwojem regionalnym mają na celu wdrażanie przyjętych strategii rozwojowych. Strategie te wynikają z przyjętej polityki regionalnej, którą realizują za pomocą różnego rodzaju instrumentów ekonomicznych i prawnych odpowiednio ukształtowane instytucje oraz systemy informacji i działań marketingowych.

Rozwój regionalny to dziedzina, która dotyczy każdego obywatela UE, niezależnie od miejsca zamieszkania i gospodarowania. Polityka regionalna to jeden z najważniejszych obszarów interwencji państwa, a także ponadnarodowych władz UE, poprzez który kierowane są środki na różne koncepcje łagodzenia lub usuwania ułomności mechanizmów rynkowych, usuwanie niekorzystnych i wspieranie pożytecznych efektów zewnętrznych oraz podnoszenie społecznej efektywności gospodarowania.

Polityka regionalna Unii Europejskiej zrodziła się w latach 60. XX wieku, kiedy powołano w ramach Komisji Europejskiej Dyrekcję Generalną do Spraw Rozwoju Regionalnego i stworzono podstawy finansowe do prowadzenia takiej polityki. Model wspólnotowej polityki regionalnej w tym czasie był rozumiany jako ukierunkowana przestrzeń polityki ekonomicznej finansowana z funduszu społecznego, który mógł być wspierany przez sekcję orientacji funduszu rolnego oraz kredyty Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

Początkowo ważną rolę spełniała kontrola i koordynacja polityki poszczególnych krajów na rzecz rozwoju regionalnego. Z czasem głównym celem polityki regionalnej stało się ograniczenie słabości i podnoszenie szans rozwojowych regionów słabiej rozwiniętych. Utworzenie w 1975 r. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) umożliwiło prowadzenie bardziej efektywnej polityki regionalnej. Celem tego funduszu stało się korygowanie głównych dysproporcji regionalnych, spowodowanych zwłaszcza dominacją i głębokimi przekształceniami w przemyśle i strukturalnym bezrobociem [Szlachta 1996]. Koordynację i opiniowanie programów regionalnych sprawował utworzony przy Komisji Europejskiej Komitet Polityki Regionalnej, który wypracował zasady i priorytety do sterowania rozwojem regionalnym w poszczególnych krajach członkowskich i na szczeblu UE.

Wypracowane w tym okresie zasady polityki regionalnej stały się praktyczną wskazówką, stosowaną także aktualnie. Szczególne znaczenie miały zasady: koncentracji (skupienie środków na pomoc dla obszarów problemowych), partnerstwa (współpraca między podmiotami publicznymi różnego szczebla oraz między władzami publicznymi, organizacjami społecznymi i podmiotami gospodarczymi), programowania (skupienie się na trwałym rozwiązywaniu problemów danego regionu) i dodatkowości (środki unijne stanowią jedynie uzupełnienie środków krajowych i regionalnych).

Wśród dodatkowych reguł polityki regionalnej wymienia się także zasady:

- koordynacji działań czterech funduszy strukturalnych i innych źródeł finansowania,
- zgodności polityki regionalnej z innymi politykami unijnymi,
- zgodności polityki regionalnej państw członkowskich z polityką makroekonomiczną i polityką społeczną,
- koordynacji polityk regionalnych państw członkowskich.

W latach 1984-1987 wprowadzono wiele zmian w funkcjonowaniu EFRR, które były wdrażane wraz z koncepcją Jednolitego Rynku Europejskiego, który rozwinął się w pełni po zawarciu traktatu z Maastricht o utworzeniu Unii Europejskiej. W tym czasie wskazano na potrzebę sprostania kryterium konwergencji przez nowo przystępujące do wspólnoty uboższe kraje, które uzyskały wsparcie z nowo utworzonego w 1993 r. Funduszu Spójności (kohezji). Mimo różnych niedoskonałości szacuje się, że uzyskane w tym czasie efekty polityki regionalnej dziesięciokrotnie przewyższały nakłady na jej prowadzenie.

Nowe cele, priorytety i kryteria, a także wielkość środków w polityce regionalnej zostały ukształtowane w wyniku przyjętej w 1999 r. Agendy 2000 w związku z perspektywą rozszerzenia UE o kraje Środkowo-Wschodniej Europy. Zmiany te zostały ukierunkowane na uproszczenie procedur, zwiększanie przejrzystości finansowej, oszczędniejsze gospodarowanie środkami oraz podnoszenie efektywności ekonomicznej. Wzmocniono zasadę koncentracji, czego skutkiem było m.in. ograniczenie liczby celów priorytetowych z 7 do 3, zmniejszenie liczby inicjatyw wspólnotowych oraz ograniczenie liczby ludności objętej funduszami strukturalnymi do 35-40%. Podstawową misją polityki rozwoju regionalnego UE stał się wzrost poziomu spójności wewnętrznej w ramach całej wspólnoty.

Polityka regionalna UE w latach 2000-2006 zakładała realizację trzech celów:

1. Wspieranie rozwoju i dostosowania strukturalnego regionów opóźnionych w rozwoju.
2. Wspieranie gospodarczej i społecznej spójności obszarów stojących w obliczu problemów strukturalnych.
3. Wspieranie dostosowania i modernizowanej polityki oraz systemów kształcenia, szkolenia i zatrudnienia.

Polska w całości została zakwalifikowana do finansowania w ramach celu pierwszego.

W realizacji polityki regionalnej stosuje się różne instrumenty o charakterze administracyjnym, ekonomiczno-finansowym i promocyjno-informacyjnym oraz doradczym. W latach 2000-2006 wykorzystano w polityce regionalnej cztery fundusze strukturalne realizujące cele polityki spójności [www.funduszeszestrukturalne.gov.pl]:

- Europejski Fundusz Społeczny,
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Europejski Fundusz Orientacji i Gwarancji Rolnej,
- Finansowy Instrument Rybołówstwa.

Oficjalne oceny dotyczące polityki regionalnej UE w latach 2000-2006 są pozytywne [*Sprawozdanie Komisji Europejskiej 2010*]. Sprawozdanie komisji dotyczące spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej wykazuje pozytywny wpływ tej polityki na wzrost gospodarczy, dobrobyt i zrównoważenie rozwoju całej UE. Stwierdza m.in., że inwestycje w ramach polityki spójności przyczyniły się do stworzenia około 1,4 mln nowych miejsc pracy, wsparły małe przedsiębiorstwa i pobudziły badania naukowe, zapewniły zwłaszcza kobietom i ludziom młodym poprzez szkolenie znalezienie zatrudnienia, umożliwiły budowę dróg i modernizację połączeń transportowych, poprawiły stan środowiska naturalnego zwłaszcza w zakresie zaopatrzenia ludności w wodę oraz oczyszczania ścieków. Pomimo widocznych osiągnięć, nadal istnieją różnice w sytuacji gospodarczej regionów. Przed polityką spójności w latach następnych staje zadanie zwiększenia skuteczności i efektywności działań. Przyszłościowa polityka spójności powinna wspierać opracowaną strategię rozwojową „Europa 2020”, która wysuwa cele inteligentnego i zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu. Sytuacja gospodarcza Europy i trwający nadal kryzys finansowy wskazuje na potrzebę kształtowania takiej polityki regionalnej, która umożliwi inwestowanie na rzecz konkurencyjności wszystkich regionów i dalszego wspierania regionów wolniej się rozwijających. Tzw. inteligentny sposób rozdysponowania środków na cele inwestycyjne będzie prawdopodobnie oznaczał większą koncentrację na najważniejszych priorytetach UE tak, by zapewnić większą wartość dodaną w stosunku do władz krajowych i regionalnych.

Z przeprowadzonych badań wynika, że przez politykę regionalną kierowane są duże środki na wspieranie rozwoju obszarów słabiej rozwiniętych lub przeżywających przejściowe trudności rozwojowe, które budzą zainteresowanie polityków i działaczy gospodarczych szczebla centralnego, regionalnego i lokalnego, a także zainteresowanie przedsiębiorców, samorządowców i zwykłych obywateli. Zainteresowanie i znaczące strumienie środków (tak potencjalnych, jak rzeczywistych) są, można powiedzieć, ważne tu i teraz. Każdy z polskich regionów przeżywa swoje 5 minut, które dają szansę na przyspieszenie rozwoju społeczno-gospodarczego poprzez racjonalne wykorzystanie środków z funduszy pomocowych, funduszy strukturalnych, a także funduszy branżowych, związanych z rozwojem rolnictwa i rozwojem obszarów wiejskich. Te szanse wynikają z aktualnego modelu polityki regionalnej, w którym obok polityki interregionalnej prowadzonej z pozycji centralnego rządu ważną rolę odgrywa polityka intraregionalna, prowadzona przez samorządy wojewódzkie. Ta szansa wynika także z dużej roli, jaką powierza się szczeblowi samorządowemu w kształtowaniu strategii rozwoju i prowadzeniu polityki rozwoju lokalnego. Zapowiedź utrzymania dotychczasowego, lecz jednocześnie usprawnionego modelu wspólnotowej polityki spójności jest korzystna dla Polski. Wydaje się, że w perspektywie przygotowywanych ram finansowania Polska może otrzymać dofinansowanie polityki regionalnej na poziomie osiąganym obecnie.

ROZWÓJ REGIONALNY W POLSCE W RAMACH WSPÓLNOTOWEJ POLITYKI REGIONALNEJ

Polska w okresie przedakcesyjnym cechowała się niskimi wielkościami wskaźników konkurencyjności, zwłaszcza w obszarze zatrudnienia, wyposażenia w infrastrukturę, poziomu innowacyjności i jakości funkcjonowania administracji publicznej, lecz w okresie po akcesji osiągnęła wysokie, dwukrotnie wyższe niż przed akcesją, tempo wzrostu gospodarczego [*Krajowa Strategia ...* 2009]. Przy powszechnym zahamowaniu wzrostu PKB i recesji w krajach Unii Europejskiej, Polska zachowała wzrost i wydaje się, że przezwyciężyła powszechny kryzys finansowy. To pozwoliło na ujawnienie się zjawiska konwergencji. Poziom PKB na mieszkańca w Polsce (z uwzględnieniem parytetu siły nabywczej walut) w stosunku do średniej UE-27 wzrósł w latach 1999-2008 z 48,6 do 57,4%. Proces konwergencji zachodzi także na poziomie województw, jednak w sposób wielce zróżnicowany. Przykładowo, w województwie lubelskim zmniejszenie dystansu rozwojowego jest niewielkie i wynosi 0,8 pp., zaś województwo mazowieckie osiągnęło wskaźnik 7,6 pp. Jednakże można znaleźć przykłady, że nie wszędzie jest to polityka skuteczna.

Proces przebudowy systemu funkcjonowania państwa, transformacja rynkowa gospodarki oraz otwarcie na gospodarkę światową i integracja z UE stanowiły podstawy do zmian, które zostały podjęte w funkcjonowaniu gospodarki regionalnej i lokalnej. W połowie 1994 r. rząd polski opracował *Raport o polityce regionalnej*, podsumowujący politykę regionalną w pierwszych latach transformacji oraz *Zasady polityki regionalnej państwa*, formułujące reguły postępowania organów administracji państwowej w sprawach polityki regionalnej. Jednocześnie sejm przyjął Ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym, a rząd powołał dwa zespoły zadaniowe: ds. Rozwoju Polityki Rozwoju Regionalnego oraz ds. Polityki Strukturalnej. Powołano także Podkomitet Komitetu Ekonomicznego Rady Ministrów do spraw Polityki Regionalnej i Rozwoju Obszarów Wiejskich.

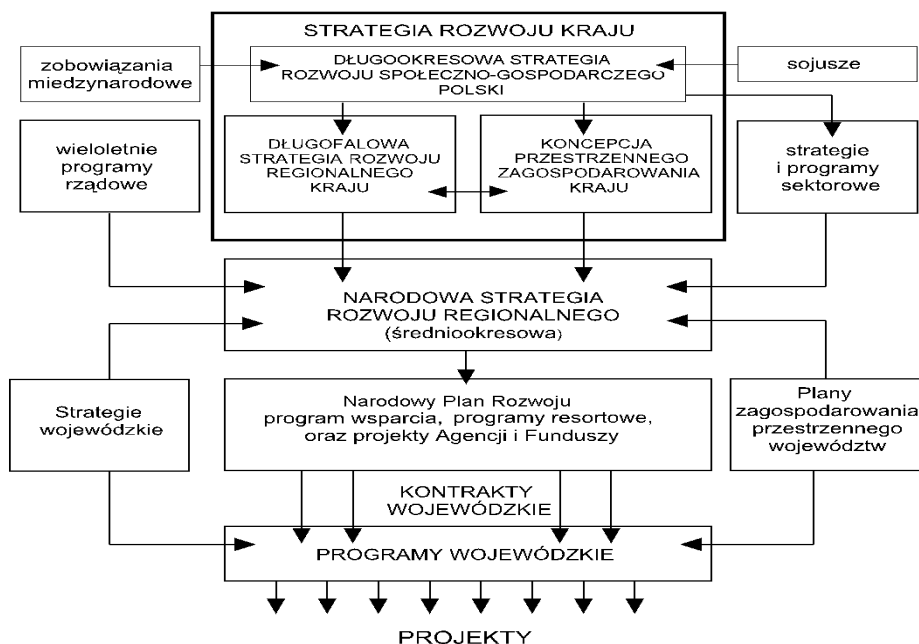
Transformacja rynkowa przyniosła wzrost polaryzacji przestrzennej Polski i pogłębiania się dysproporcji regionalnych. Otwarcie zewnętrzne gospodarki, napływ inwestycji zagranicznych oraz sprawność wykorzystania środków pomocowych wzmacniały wewnętrzne czynniki różnicowania rozwoju regionalnego Polski. Polityka regionalna zdominowana przez priorytety makroekonomiczne skoncentrowała się na łagodzeniu skutków bezrobocia w regionach o dużym jego nasileniu lub tym zjawiskiem zagrożone. Początkowo środki przeznaczone na politykę regionalną były znikome, a środki płynące z zagranicy nie były wystarczająco koordynowane. W połowie lat 90. XX w. podjęto prace nad koordynacją działań resortów i urzędów centralnych we wspieraniu rozwoju regionalnego oraz budowę struktury instytucjonalnej niezbędnej dla rozwoju regionalnego na szczeblu wojewódzkim.

Po wprowadzeniu reformy administracyjnej, ustanowieniu samorządowych województw, a także resortu odpowiedzialnego za politykę interregionalną oraz programowanie i wdrażanie kontraktów wojewódzkich nastąpiło przyspieszenie działań programowych w sferze polityki regionalnej [*Raport o polityce ...* 2004]. W tym czasie opracowano następujące dokumenty dotyczące polityki regionalnej:

- koncepcja średniookresowego rozwoju gospodarczego do 2002 r.,
- strategia finansów publicznych i rozwoju gospodarczego: Polska 2000-2010,
- koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju,
- długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- narodowe strategie sektorowe (zatrudnienia, rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa, ochrony środowiska, rozwoju transportu, rybołówstwa),

- strategii rozwoju różnych sektorów (małych i średnich przedsiębiorstw, reformy górnictwa węgla kamiennego, restrukturyzacji przemysłu hutnictwa żelaza i stali, telekomunikacji, wspierania innowacyjności oraz polityki ekologicznej państwa).

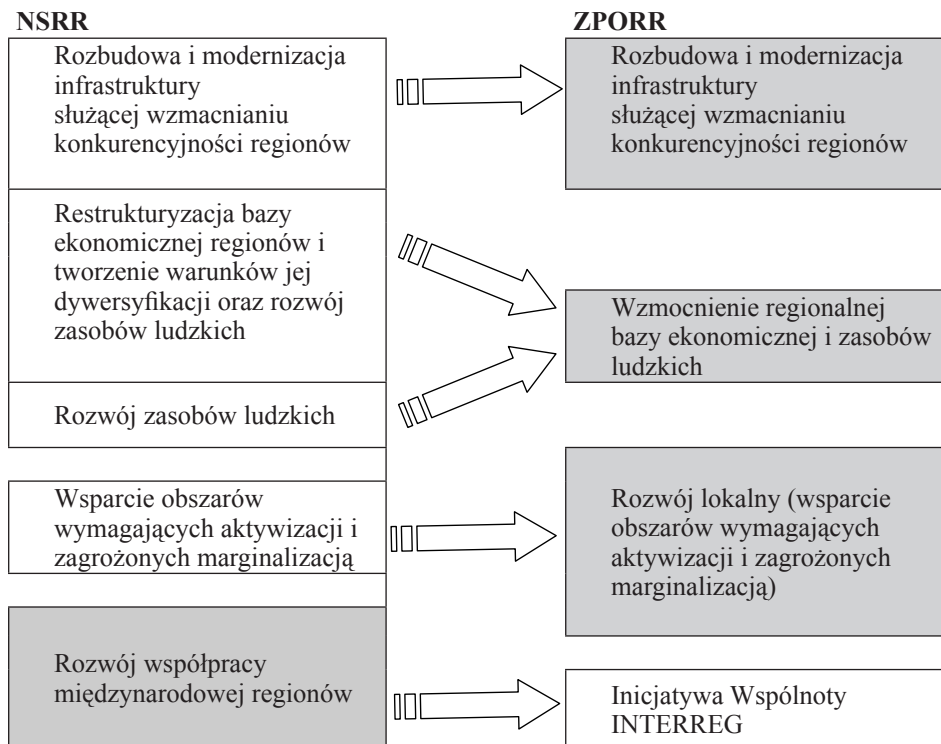
Strategiczne kierunki rozwoju regionalnego zostały ustalone w przyjętej w roku 2000 Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego (NSRR) na lata 2001-2006, która stanowiła podstawę dla działań na szczeblu krajowym i wojewódzkim. Konkretyzacja polityki regionalnej została ugruntowana Ustawą *o zasadach wspierania rozwoju regionalnego* oraz podpisaniem szesnastu kontraktów wojewódzkich na lata 2001-2002, przedłużonych później na rok 2003. NSRR miała także podstawowe znaczenie dla polityki regionalnej w Polsce w okresie przedakcesyjnym (rys. 1). Określała ona cele, priorytety, kryteria wyodrębniania obszarów wsparcia, zasady i środki wspierania programów wojewódzkich oraz sposobów ich powiązania z budżetem państwa oraz środkami pomocowymi z zagranicy. Wydaje się, że strategia ta nie została oparta na stabilnych podstawach diagnostycznych i była słabo skoordynowana z programami wojewódzkimi, które na ogół były często bardzo ambitne.

Rysunek 1. Miejsce Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego w latach 2001-2006 w programowaniu rozwoju

Źródło: [Raport o polityce ... 2004, s.23]

NSRR na lata 2001-2006 była merytorycznie spójna z Narodowym Planem Rozwoju (NPR) na lata 2004-2006, który obok podejścia regionalnego zawierał także podejście sektorowe (branżowe). W obydwu dokumentach przyjęto za cel strategiczny rozwijanie konkurencyjności gospodarki opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zdolnej do długofalowego, harmonijnego rozwoju zapewniającego wzrost zatrudnienia i osiągnięcie spójności społecznej, ekonomicznej i przestrzennej z UE na poziomie regionalnym i krajowym. Cele przyjęte w NPR i NSRR zostały wzmocnione przez przyjęte w 2003 roku przez Komisję

Rysunek 2. Relacja priorytetów NSRR do priorytetów ZPORR
 Źródło: [ZPORR 2004, s.65]

Europejską Podstawy Wsparcia Wspólnoty (PWW) na lata 2004-2006 i poddane konkretyzacji w Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego (ZPORR). Rozłożenie priorytetów w NSRR i ZPORR przedstawiono na rysunku 2.

Jak stwierdzono w *Raporcie o polityce regionalnej*, wyodrębnione w 2004 roku priorytety ZPORR dobrze odzwierciedlają cele NSRR. Jednak faktycznie, najważniejsze cele polityki rozwoju regionalnego państwa nakreślone w NSRR będą realizowane jedynie w ograniczonym stopniu. W szczególności odnosi się to do wspierania konkurencyjności polskich regionów, a także przeciwdziałania tendencji do narastania różnic między regionami [*Raport o polityce ... 2004*, s.16].

Utworzone na początku obecnego wieku struktury instytucjonalne przygotowywały Polskę do członkostwa w UE, a wcześniej umożliwiały wykorzystanie pomocy przedakcesyjnej (PHARE, ISPA, SAPARD). Oceniając ten okres programowania rozwoju regionalnego w Polsce, należy stwierdzić, iż większość przyjmowanych dokumentów w tym obszarze wymuszona była procesem dostosowywania do warunków prawnych członkostwa oraz chęcią wykorzystania pomocy przedakcesyjnej. W tej sytuacji powstaje pytanie, czy te dokumenty i tworzone koncepcje uwzględniały w należyтым stopniu krajowe uwarunkowania i czynniki rozwojowe oraz krajowe potrzeby i narodowe interesy rozwojowe.

Polski model polityki regionalnej opiera się na koncepcji spójności. Spójność jest jednoznacznie ujmowana w kategoriach wyrównawczych i stanowi podstawową doktrynę

współczesnej polityki regionalnej, która jest zawarta także w polskich dokumentach: NPR 2004-2006, Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia (2007-2013), Strategii Rozwoju Kraju (2007-2015), NSRR (2001-2006). Relacje między konkurencyjnością regionu a spójnością terytorialną stanowią też strategiczny dylemat aktualnie przygotowywanej Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2010-2020.

Trwający proces przekształceń polityki regionalnej w krajach UE i w krajach OECD dotyczy także Polski. Przekształcenia dotyczą celów polityki regionalnej, ich ukierunkowania, zasięgu i koncentracji. Istota tych przekształceń polega na zaakcentowaniu roli potencjałów endogenicznych i ich wzmocnieniu, a także na kreowaniu nowych źródeł rozwoju i złagodzeniu akcentów wyrównawczych, kompensacyjnych i redystrybucyjnych.

Polityka regionalna w Polsce oraz w innych krajach przechodzi ciągle proces transformacji. Początkowo koncentrowano się na celach i kwestii równowagi między orientacją na spójność społeczną i konwergencję a orientacją na efektywność i konkurencyjność. W polityce tej skupiono się na krótkoterminowych, odgórnie przydzielonych dotacjach dla obszarów najmniej uprzywilejowanych, z biegiem czasu obserwuje się przejście do modelu wieloletnich, zdecentralizowanych polityk rozwojowych ukierunkowanych na wsparcie wszystkich regionów poprzez wykorzystanie inwestycji o charakterze selektywnym [*Krajowa Strategia Rozwoju ... 2009*, s. 9]. W strategiach rozwojowych zaczęto uwzględniać szerszy zakres bezpośrednich i pośrednich czynników wydajności, podkreślać endogeniczne cechy i źródła rozwoju terytorialnego. Wykorzystując analizę SWOT, położono nacisk na szanse a nie bariery rozwoju oraz na rolę zarządzania, którego podmiotem stają się władze regionalne i lokalne. U podstaw nowego podejścia do rozwoju regionalnego przyjęto założenie, że potencjał wzrostu występuje we wszystkich typach regionów, zaś kluczem do tego rozwoju jest przede wszystkim wykorzystanie zasobów endogenicznych, tkwiących w samym regionie, wykorzystanie lokalnych przewag potencjałów i czynników rozwoju oraz wzrostu ekonomicznego. Wszystko to oznacza potrzebę terytorialnego ukierunkowania polityki gospodarczo-społecznej, polityki regionalnej i różnych polityk branżowych.

Celem strategicznym polityki regionalnej w Polsce jest umożliwienie jak najszerszego wykorzystania przez regiony ich potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – kreowanie wzrostu zatrudnienia i spójności terytorialnej w długim okresie. Taki cel przyjmuje opracowana w 2009 roku i konsultowana w regionach Krajowa Strategia Rozwoju 2010-2020, która rozróżnia problematykę regionów, miast i obszarów wiejskich. Strategia ta wyszczególnia także trzy cele cząstkowe [*Krajowa Strategia Rozwoju ... 2009*, s. 3]:

- wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
- budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych,
- usprawnienie procesów planowania i realizacji polityk publicznych, mających wpływ terytorialny, w tym wspólnej polityki rolnej.

Taki układ celów współgra z innymi dokumentami strategicznymi, mającymi na celu potrzeby modernizacji kraju, a także jest zgodne z priorytetami odnowionej Strategii Lizbońskiej.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego na następne dziesięciolecie jest budowana na odnowionych, zweryfikowanych podstawach metodycznych uwzględniających dylematy i kwestie dyskusyjne o charakterze zarówno teoretycznym, jak i praktycznym. Odnowiony model polityki regionalnej w Polsce uwzględnia:

- wzmocnienie roli i rangi polityki regionalnej jako polityki koordynującej najważniejsze działania rozwojowe w układzie przestrzennym Polski;
- nowe podejście do zasady celów i systemu realizacji polityki regionalnej;
- modyfikację instrumentów, sposobów planowania i realizacji polityki regionalnej dostosowanych do kompetencji podmiotów na różnych szczeblach zarządzania.

Ta nowa strategia zmierza do wykorzystania potencjałów endogenicznych poszczególnych terytoriów dla osiągnięcia wspomnianych celów rozwoju kraju – kreowania wzrostu zatrudnienia i spójności. Strategia ta odchodzi jednak od podziału polityki regionalnej na inter- i intraregionalną na rzecz jednej wspólnej polityki, określającej cele w odniesieniu do terytorium dla wszystkich podmiotów publicznych. W strategii wykorzystano model polaryzacyjno-dyfuzyjny do kształtowania przepływu osób, wiedzy i kapitału. Większa koncentracja na wybranych strategicznych obszarach tematycznych i przestrzennych oraz koordynacja przestrzenna branżowych polityk publicznych to najważniejsze cechy nowej wdrażanej strategii rozwoju regionalnego Polski.

Zmiany wprowadzane w Polsce oraz w innych krajach członkowskich UE wynikają po części z niezadowolających wyników dotychczasowego modelu polityki regionalnej (model dyfuzyjno-absorpcyjny), która jest ukierunkowana na proces konwergencji wspierany centralnym zarządzaniem i redystrybucją subwencji dla słabiej rozwiniętych obszarów. Przyczyną tych zmian w modelu polityki regionalnej są także przykłady nie zawsze efektywnej pomocy zewnętrznej dla regionów i krajów słabiej rozwiniętych, a także zróżnicowanie oceny skuteczności inwestowania w podstawową, tzw. twardą infrastrukturę.

FUNDUSZE EUROPEJSKIE A ROZWÓJ REGIONALNY W POLSCE

Jednym z kluczowych źródeł rozwoju regionalnego w Polsce są fundusze europejskie. Dotychczasowe wykorzystanie funduszy unijnych w Polsce jest dość dobre. Polska otrzymuje znacznie większą kwotę niż wpłaca do budżetu unijnego. Począwszy od maja 2004 r. Polska wpłaciła do unijnej kasy 17,2 mld zł, natomiast do Polski przepłynęły fundusze na kwotę 41,3 mld zł, z czego 26 mld zł reprezentowały fundusze strukturalne i fundusz spójności. W ramach płatności związanych z realizacją wspólnej polityki rolnej, w tym na płatności bezpośrednie dla rolników, przepłynęło nieco ponad 14 mld zł [dane Ministerstwa Rozwoju Regionalnego, lipiec 2010 r.]. Rozdysponowanie środków unijnych w ramach programów operacyjnych, które są zarządzane centralnie i stanowią dofinansowanie różnych projektów w poszczególnych województwach przedstawiono w tabeli 1.

Dofinansowanie unijne w ramach centralnie sterowanych programów operacyjnych według stanu na koniec lipca 2010 r. w województwie wielkopolskim osiągnęło poziom 1023 mln zł, w małopolskim – 912 mln zł, w dolnośląskim – 819 mln zł. Fundusze poniżej 500 mln zł wykorzystywano w województwach wschodnich: warmińsko-mazurskim, podlaskim i lubelskim oraz przy zachodniej granicy państwa – w województwach: zachodniopomorskim, lubuskim i opolskim. Stan wykorzystania niektórych programów zarządzanych centralnie w tym czasie był następujący:

- kapitał ludzki: 6,8 mld zł,
- infrastruktura i środowisko: 6,3 mld zł,
- innowacyjna gospodarka: 2,4 mld zł,
- rozwój wschodniej Polski: 0,8 mld zł.

Tabela 1. Dofinansowanie projektów z funduszy unijnych w ramach programów operacyjnych zarządzanych centralnie oraz wykorzystanie środków zarządzanych regionalnie na lata 2007-2013

Województwo	Środki na dofinansowanie programów centralnych [mld zł]	Programy regionalne (stan na 31.08.2010)	
		Umowy zawarte [mld zł]	Udział [%] umów w budżecie programu
dolnośląskie	819	2,82	58,5
kujawsko-pomorskie	559	1,82	48,3
lubelskie	440	1,94	42,2
lubuskie	423	1,15	66,3
łódzkie	587	2,55	63,8
małopolskie	912	3,11	60,5
mazowieckie	657	2,88	39,5
opolskie	437	1,10	64,8
podkarpackie	650	1,97	43,7
podlaskie	472	1,30	51,4
pomorskie	620	2,54	72,3
śląskie	645	3,36	49,4
świętokrzyskie	507	1,34	46,5
warmińsko-mazurskie	481	1,98	47,9
wielkopolskie	1023	3,44	68,0
zachodnio-pomorskie	440	1,80	54,3

Źródło: dane Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Tabela 2. Aktualny i prognozowany udział funduszy unijnych we wzroście gospodarczym w latach 2004-2009 oraz 2010-2015 [%]

Województwo	PKB na mieszkańca		Zatrudnienie osób w wieku 15-64 lat	
	2004-2009	2010-2015	2004-2009	2010-2015
dolnośląskie	1,4	5,9	2,4	8,0
kujawsko-pomorskie	1,6	7,4	2,4	8,3
lubelskie	2,1	10,5	2,0	7,3
lubuskie	2,7	9,1	3,4	9,0
łódzkie	1,7	6,3	1,9	5,5
małopolskie	1,2	5,1	1,6	5,2
mazowieckie	1,2	3,7	2,6	6,3
opolskie	1,7	4,8	2,5	5,3
podkarpackie	2,0	10,1	2,0	7,8
podlaskie	2,1	12,1	2,6	10,1
pomorskie	1,6	7,4	3,7	7,7
śląskie	1,4	5,0	2,3	6,5
świętokrzyskie	1,8	10,6	1,9	8,4
warmińsko-mazurskie	2,6	12,1	3,1	10,8
wielkopolskie	1,6	4,1	2,7	5,3
zachodnio-pomorskie	3,0	6,8	5,2	8,5

Źródło: dane Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

Wykorzystanie funduszy unijnych oddziałuje na sytuację społeczno-gospodarczą kraju i poszczególnych regionów. W tabeli 2. przedstawiono aktualny i prognozowany udział funduszy unijnych we wroście gospodarczym w latach 2004-2009 i w latach 2010-2015.

W pierwszych latach członkostwa w UE wpływ funduszy europejskich na rozwój społeczno-gospodarczy Polski był stosunkowo niewielki. Wynikało to po części z ograniczonej (do około 13 mld euro) kwoty, która została przetransferowana do Polski w pierwszych trzech latach członkostwa. Ostatnie lata przyniosły jednak dowody na rosnące znaczenie tych funduszy. Wyliczenia z modelu Hermin sugerują, że w pierwszych latach członkostwa wpływ funduszy unijnych na wielkość PKB w Polsce wyniósł 0,2%, zaś w latach 2012-2015 może podnieść się do około 11,3%.

Kiedy na całym świecie zanotowano dotkliwe skutki kryzysu gospodarczo-finansowego, Polska uniknęła recesji. Szacuje się, że gdyby nie fundusze europejskie w 2009 roku, kiedy to wydano z tego źródła 168 mld zł, tempo wzrostu gospodarczego Polski byłoby niższe o około połowę. Z wyliczeń modelu EUImpact III wynika, że wzrost PKB w Polsce w 2009 r. byłby o 1,2 pp. niższy niż był w rzeczywistości, zaś model Hermin sugeruje ten spadek o 0,9 pp. W przyszłości fundusze europejskie mogą podnieść tempo wzrostu PKB w Polsce o ok. 1,5 pp. rocznie. Szacunki wskazują, że gdyby nie fundusze unijne, PKB w Polsce byłby od 43 do 61 mld zł niższy, tj. o 3,2 do 4,6% niższy od poziomu, który został osiągnięty.

Jak wskazują dane z tabeli 2. oddziaływanie funduszy unijnych na wzrost PKB i zatrudnienie osób w wieku 15-64 lata jest silnie zróżnicowane w poszczególnych województwach. Wysokie wskaźniki oddziaływania tych funduszy na wzrost PKB w województwach położonych przy wschodniej granicy Polski potwierdzają słuszność przyjętych założeń i działań praktycznych w zakresie wsparcia rozwoju regionów słabiej rozwiniętych w ramach polityki regionalnej UE.

Istotna rola regionów w polityce regionalnej może być potwierdzona poprzez porównanie tempa wykorzystania funduszy unijnych zarządzanych centralnie i regionalnie. Większość środków unijnych wydatkowana jest w ramach programów centralnych (tab. 1.). Budżet 16 programów regionalnych do 2013 r. wynosi 66 mld zł. Według stanu na koniec sierpnia 2010 r. województwa rozdysonowały 35 mld zł, tj. 55%. Województwa różnią się jednak pod względem wykorzystania przyznanych środków (od 39,5% w woj. mazowieckim do 72,3% w województwie pomorskim). Przewiduje się, że do końca 2010 r. wartość podpisywanych kontraktów osiągnie 60% założonego budżetu na lata 2007-2013. Zróż-

Tabela 3. Wartość i liczba umów na dotacje z programu operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (stan na początek lipca 2010 r.)

Województwo	Liczba umów	Wartość umów [mln zł]
dolnośląskie	309	1600,0
kujawsko-pomorskie	156	530,1
lubelskie	107	375,1
lubuskie	88	228,9
małopolskie	508	1600,0
mazowieckie	944	3900,0
opolskie	83	256,4
podkarpackie	241	623,4
podlaskie	72	226,1
pomorskie	261	641,9
śląskie	356	1080,0
świętokrzyskie	69	278,4
warmińsko-mazurskie	59	151,1
wielkopolskie	502	1030,0
zachodnio-pomorskie	96	160,6

Źródło: dane Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

nicowanie wykorzystania funduszy przez regiony zależy też od rodzaju programu. Duże dysproporcje występują np. w wykorzystywaniu programu operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Ogółem w połowie 2010 roku z tego programu rozdzielono 57% całej dostępnej kwoty 8,2 mld euro. W wykorzystaniu środków tego programu prym wiodą województwa z dużymi ośrodkami miejskimi (tab. 3).

Cztery regiony: Mazowsze, Wielkopolska, Małopolska i Śląsk przejmują zasadniczą część dotacji z programu operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Takie rozdysponowanie środków z tego programu potwierdza praktyczno-teoretyczne założenia nowego modelu programowania rozwoju regionalnego w Polsce. Można przewidywać, że Polska w pełni wykorzysta udostępnione środki z funduszy europejskich w bieżącej perspektywie finansowej.

WNIOSKI

Na podstawie przeprowadzonych badań można sformułować następujące wnioski:

1. Polityka regionalna rozwijana w UE od około czterdziestu lat stała się jednym z najważniejszych obszarów oddziaływania wspólnoty europejskiej na rozwój słabiej rozwiniętych obszarów w krajach członkowskich. Zarządza jednym z najważniejszych strumieni przepływu wspólnotowych środków budżetowych, przy których wykorzystaniu zaangażowane są wszystkie szczeble układu terytorialnego.
2. Z biegiem czasu i pojawieniem się nowych uwarunkowań doskonalone były zasady i procedury kształtowania i realizacji oraz ewaluacji polityki regionalnej podnoszące jej przejrzystość, racjonalność i skuteczność. Mimo to dyskusyjne pozostają zarówno podstawy, metody, jak i wielkość środków przeznaczonych na politykę regionalną.
3. W Polsce nowoczesna polityka regionalna stanowiła element przekształceń systemowych w latach 90. XX wieku wprowadzanych w życie z pewnym opóźnieniem i w ograniczonym zakresie. W okresie przedakcesyjnym dostosowywano polski model do modelu ukształtowanego w UE, co zostało sfinalizowane po uzyskaniu przez Polskę członkostwa w UE w 2004 r.
4. Dla Polski polityka regionalna powiązana z polityką spójności stała się bardzo ważnym źródłem rozwoju całego kraju i poszczególnych regionów. W odróżnieniu od UE dostęp do środków mają wszystkie regiony, lecz większą zdolność do ich absorpcji wykazują metropolie i regiony lepiej rozwinięte. Do barier lepszego wykorzystania środków należą niedomagania w sferze planowania i rozdysponowania środków, słabe skoordynowanie z innymi politykami branżowymi, skomplikowane procedury oraz nadmierna biurokracja rządowa i samorządowa.
5. Wydaje się, że celem europejskiej i polskiej polityki regionalnej w perspektywie do 2020 roku w dalszym ciągu będzie stosowanie koncepcji rozwoju zrównoważonego, obejmującej równowagę celów ekonomicznych, społecznych i środowiskowych oraz zasady konwergencji, oznaczającej większe wsparcie dla rozwoju regionów najbiedniejszych i zmniejszanie ich dystansu rozwojowego w stosunku do obszarów rozwiniętych. Nowa krajowa strategia rozwoju regionalnego w Polsce przy zachowaniu dotychczasowego paradygmatu budowana jest na zweryfikowanych podstawach metodycznych, które kładą nacisk na procesy polaryzacyjno-dyfuzyjne, a w ten sposób kształtują się przepływy osób, wiedzy i kapitałów, lepsze wykorzystanie potencjałów endogenicznych, następuje koncentracja na wybranych obszarach strategicznych i przestrzennych oraz koordynacja przestrzenna branżowych polityk publicznych.

LITERATURA

- Gorzela G. 2009: *Fakty i mity rozwoju regionalnego*, „Studia Regionalne i Lokalne”, nr 2(36), s. 5-27.
- Jasiński A.H., Wiatrak A.P. 2010: *Region jako podmiot ekonomiczny a regionalny system innowacji* [w:] Jasiński A.H. (red.) *Innowacyjność polskiej gospodarki w okresie transformacji*, WNE-WZ UW, Warszawa.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego (Projekt) 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, wrzesień 2009.
- Markowski T. 1996: *Wzrost konkurencyjności regionów. Regionalne i lokalne uwarunkowania i czynniki restrukturyzacji gospodarki Polski*, Fridrich Ebert-Stiftung, Łódź.
- Raport o polityce regionalnej*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2004, s.16.
- Rozwój regionalny w Polsce, raport 2009*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa maj 2009.
- Sprawozdanie Komisji Europejskiej w sprawie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej* opublikowane w dniu 10 listopada 2010 r.
- Szlachta J. 1996: *Główne problemy polityki rozwoju regionalnego Polski na przełomie XX i XXI wieku* [w:] *Strategiczne wyzwania dla polityki rozwoju regionalnego Polski*, Wydawnictwo Fridrich Ebert-Stiftung, Warszawa.
- www.funduszeuropejskie.gov.pl
- Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego*. 2004.

Mieczysław Adamowicz

SUPPORTING THE REGIONAL DEVELOPMENT UNDER THE CONDITION
OF POLISH MEMBERSHIP IN THE EUROPEAN UNION

Summary

The aim of the paper is referring to selected theoretical aspects of the region and regional development, presenting the evolution of regional policy in the European Union and Poland, describing effects of the policy supporting regional development in Poland during first decade of XXI century. Author shows links between regional policy in the European Union and this policy in Poland, describes the improvement process of planning and implementation, evaluate the importance of this policy as instrument of socio-economic development. Evolution and changes in European and Polish regional policies are focused on the unchanged paradigm underlying the validity of sustainability and convergence as the rule of policy for regional development.

Adres do korespondencji:
prof. zw. dr hab. Mieczysław Adamowicz
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej
21-500 Biała Podlaska, ul. Sidorska 95/97
tel. (83) 3449959
e-mail: rektor@pswbp.pl